

מראי מקומות - יבמות

לז.

א. קדשה בתוך שלשה וברח וכו'

כ' הרא"ש "ויראה דבריה זו צריכה שתהי' למרחוק שירחיק נדוד עד שתהי' שיעור חזרתו עד אחר ג' חדשים, וכו'". ודעה זו הובאה בשו"ע (אה"ע י"ג, י'), אבל כ' המחבר "ואין נראה כן מדברי שאר הפוסקים". וכן דייק הביאור הגר"א (שם, ל') מרש"י בסוגיין, דכ' דגלי דעתו דלא בעי לכנוס בתוך זמנו, ולא דא"א לו לכנוס בתוך זמנו. (אבל ק"ק, שהרי הרא"ש ג"כ הביא לשון זה של רש"י, ואח"כ כ' דבריו שהבאנו לעיל, ולא כ' דחולק בזה על רש"י, וצ"ע).

ב. משמתין ל'

מבואר מדברי רש"י דכוונת השמתא היא כדי שיגרשה, והיכא דברח אי"צ לגרשה, שהרי גילה דעתו דלא יכנסנה עד לאחר ג' חדשים. אבל הרמב"ם (גירושין יא, כד) כ' רק דמנדין אותו, ולא כ' כלל דמנדין אותו עד שיתן גט, ומשמע דמנדין אותו משום שעבר על דברי חכמים. וכן פי' המגיד משנה שם, ולזה השיג עליו הראב"ד דמנדין אותו עד שיתן גט. ולדברי הרמב"ם מה שבריתו מהני, ביאר המ"מ דהיינו על דרך הא דגלות מכפרת עון. [אגב, עוד כ' הראב"ד שם דמה דבריה מהניא הוא רק אם קידשה, אבל אם כנסה לא מהניא, וצריך גט (ויש לבאר, דאם ס"ל להראב"ד דאי"צ לברוח שיעור ג' חדשים כהרא"ש, אי"כ י"ל דכל המעלה של הבריה היא מה שגילה שאין דעתו לכנסה, כרש"י, אבל אם כבר כנסה, לא מהני)].

ג. רוב היולדת לט' וכו'

הק' תוס', מה מועיל המתנת ג' חדשים משום הבחנה, אכתי יכול לבא לידי ספק, אם תנשא מיד ותלד לו' חדשים ויום א' או ג' ימים, דאולי הוא באמת בנו של ראשון ולא נקלט הזרע עד יום ג', או הוא בנו של שני. ותי' דזה לא יבא לידי ספק, דלא משתהי כ"כ שלא יהא העובר ניכר עד שליש ימים של השני. והק' רעק"א, הא עדיין ק', איך מותר לייבמה לכתחלה מיד לאחר ג' חדשים, הרי אולי לא נקלט הזרע עד ג' ימים, וא"כ אולי יפגע באיסור אשת אח, והניח בצ"ע. ובנודע ביהודה (מהדו"ק אה"ע ס"ט) כ' לחדש מכח קו' זו דהיכא דלא נתעברה אלא לאחר מיתתו, אין הולד פוטר מן היבום, שהרי לא היתה מעוברת כשמת בעלה, ולכן הי' שייך לתוס' להק' רק מטעם הבחנה. וע' בשיעורי ר' שמואל (ת"ד) דהעיר דחי' גדול הוא לומר כן, ולכן רוצה לתרץ בפשיטות דברוב נשים הזרע נקלט מיד, וא"כ לענין איסור אשת אח יש ללכת בתר רוב, והקו' היא רק לגבי הבחנה, דאולי יקרה שתלד לאחר ו' חדשים וב' ימים, ואז נסתפק של מי הוא, דאין יכולין ללכת בתר רוב, שהרי ודאי אי"ז מהרוב. [אולם ע' ברעק"א דג"כ צידד לתרץ כן, אבל כ' להוכיח מדברי ראשונים דאין רוב כזה].

ד. אלא אימא רוב היולדת לתשעה

עוברה ניכר שליש ימיה וכו' ויש לעי', דלכא"ו יש לדון, אשה זו, או ילדה לז', או ילדה לט', אלא שלא הי' עוברה ניכר לאחר שליש ימיה. וא"כ למה אין שייך לדון בזה מהו הרוב, האם יותר נשים יולדות לז' או אין עוברן ניכר. ובשיעורי ר' שמואל (שצ"ט) אי' להוכיח מכח זה דהיכא שיש ב' מיעוטים, לא דנין ברוב מה שא' נחשב רוב יותר מהשני, וצ"ע למה. וע' מש"כ לקמן מר' שמעון, ואולי ע"פ דבריו א"ש טפי.

ה. וזו הואיל ולא הוכר

הק' תוס', לימא סמוך מיעוט יולדות לז' לחזקת היתר ליבם, ואיתרע ל' רובא, וממילא נאמר דרוב יולדות לט' עוברן ניכר, ותהי' מותרת ליבם, והניח בתימה. ותמה רעק"א, למה לא הק' כפשוטו, דלימא דהוי רוב כנגד רוב ונוקמה אחזקה דמותרת ליבם, והניח בצע"ג. וע' בחי' ר' שמעון (סי' ל"ד) דכ' דרוב זה דרוב יולדות לט' עוברן ניכר אחר שליש ימיה אינו רוב דיכולין ללכת בתר רוב, ולומר שיהי' עוברה ניכר בה, אלא כתורת הוכחה ורגלים לדבר דאי"ז בן ט' (וצ"ע, הרי י"ל דהולכין בתר רוב ממש, ואשה זו היא מהרוב נשים דעוברן ניכר לאחר שליש ימיה, וא"כ ע"כ אי"ז בן ט', וצ"ע). ונמצא דב' דיני רוב שבכאן אינם דינים שקולים, דא' הוא מדין רוב ממש, דרוב לז' יולדות, וא' הוא רק מדין הוכחה ורגלים לדבר. וא"כ, הגם דאיננו יכולים ללכת בתר שום רוב כאן, שהרי יש כאן ב' דיני רוב מתנגדים אהדדי, אבל מ"מ איננו יכולים לומר דהוי רוב כנגד רוב ומוקמינן על חזקה, ולכן הק' תוס' דוקא כמו שהק', דסמוך מיעוטא לחזקה והוי כפלגא כפלגא, וממילא הוי רוב זה נשאר בעצמו, ויכולין ללכת בתר הוכחה זו.

ו. וזו, הואיל ולא הוכר עוברה שליש ימיה

פרש"י, דאי הוכר, לא הוה מספקא לן. וע' ברש"ש שהביא מה שהק' רעק"א דיתכן שנהי' מסופקים גם אם הוכר שליש ימיה, וכגון שיבמה אחר כ' ימים, והוכר עוברה אחר ג' חדשים אחר מיתת בעלה, דהוי היכר של ג' חדשים למיתת ראשון, והיכר של שליש ימיה של ז' חדשים להשני. וע' ברש"ש מה שתמה על חשבוננו.

ז. שליש ימיה

פרש"י, דכתי' ויהי כמשלש חדשים. וע' ברש"י על התורה שם (בראשית ל"ח, כ"ד), שפי' דהיינו רוב ראשון ואמצעי שלם ורובו של אחרון, ופי' השפתי חכמים שם דכיון דילדה לז', היתה שליש עיבורה ב' חדשים ושליש.